

شهر پادگان نیست که شبانه چراغش خاموش شود

پاسخ به منتقدان حیات شبانه شهرها

نورا حسینی

تهران شهری همیشه بیدار است، چه دوست داشته باشیم و چه از مخالفان شهر همیشه بیدار باشیم. اینکه بزرگراه‌های ما همیشه پرترافیک است حتی نیمه شب‌ها نشان می‌دهد که میل تهرانی‌ها به استفاده از فضاهای شهری در ساعات خلوتی شهر بسیار است. برای پاسخ به همین نیاز مدیریت شهری لایحه زیست شبانه که بعدها به تهران همیشه بیدار تغییر نام داد را مصوب کرد. لایحه پرحاشیه‌ای که بارها از سوی پلیس و فرمانداری با آن مخالفت شد و حتی رئیس شورای شهر هم در جریان بررسی آن به شوخی می‌گفت با این تصمیم مخالف است زیرا معتقد است که باید شب‌ها ساعت 10 خوابید. حتی پس از این مصوبه تعداد اندکی از خانم‌ها مقابل شورای شهر تهران تجمع کردند و در مخالفت با تهران بیدار در شعارهایی اعلام کردند که بچه‌ها و همسرانشان شب‌ها به جای خیابان باید در خانه باشند.

مخالفت‌هایی که میثم بصیرت استاد دانشگاه معتقد است به دلیل آن است که این تصمیم مدیریت شهری گرفتار حاشیه‌هایی شده و به درستی اهداف آن بیان نشده است و برای همین نقدهایی به آن مطرح می‌شود. اما حیات شبانه که از مدیریت شهری گذشته و درخصوص آن مطالعاتی شده هدفش مناسب‌سازی عرصه‌هایی برای حیات شبانه شهروندان است. اینکه امنیت این عرصه‌ها تامین، نورپردازی شوند و برای خدمات‌رسانی به مردم برنامه‌ریزی‌های لازم انجام شود.

مخالفان تازه حیات شبانه

به تازگی یکی از راه‌یافتگان شورای ششم شهر تهران از عبارت تازه‌ای برای زیست شبانه استفاده کرده و اعلام کرده است که کلیت طرح زیست شبانه را قبول دارم، اما با عنوان زیست مومنانه می‌توانیم شهر تهران را روشن، شفاف و امن‌تر کنیم و زیست شبانه با مدل فعلی که تعریف شده جلو نمی‌رود و نیاز به بازنگری دارد.

سبک جدید زندگی را بپذیریم

حسن خلیل آبادی، عضو شورای شهر تهران در پاسخ به منتقدان زیست

شبانه به «اعتماد» می‌گوید: در دنیای امروز و بسیاری از شهرهای بزرگ شب و روز تقریباً مشابه هم است و مردم تقریباً در همه ساعات در شهر حضور دارند، زیرا آنقدر سبک زندگی شهری پیچیدگی دارد که نمی‌توان مانند یک روستا بگویید از ساعت ۱۰ شب به بعد مردم در خانه‌هایشان باشند و شهر را تعطیل کنید. هر چند در روستاها هم این‌گونه نیست و آنها هم تا پاسی از شب در فضاهای عمومی شهر حضور دارند!... این سبک جدید زندگی است. شاید عده‌ای بسیار معذور از شهروندان به سبک سنتی قدیم ساعت ۱۰ شب می‌خوابند و ساعت ۴ صبح بیدار می‌شوند که بسیار هم سبک خوبی است اما دیگر مانند گذشته، فرد در خانواده تصمیم‌گیر نیست، بلکه کل خانواده، از فرزند تا همسر، فامیل تا خویشان، سبک زندگی را مشخص می‌کنند. شما می‌بینید که با وجود منع تردد از ساعت ۱۰ شب به بعد، باز هم مردم در خیابان‌ها هستند. این در حالی است که حضور شبانه مبلغ قابل توجهی جریمه دارد، اما بزرگراه‌ها غلغله است و این نشان می‌دهد شهر بیدار است. هم شب بیدار است و هم روز.

شهر پادگان نیست که کلیدش را

خاموش کنید

به گفته او شورای شهر در مصوبه شهر بیدار، شهرداری را مکلف کرده که این موضوع را ساماندهی کند. اگر این اقدام صورت نگیرد، هر کس ساز خودش را می‌زند. یکی دستفروشی می‌کند، یکی بدون نظارت غذافروشی می‌کند و فعالیت‌های ناهماهنگ موجب بی‌نظمی در شهر می‌شود. این اقدامات در جهت نظام‌مند کردن این فعالیت‌هاست. شهر بیدار است و حالا که این شهر بیدار است، باید برای این بیداری برنامه‌ریزی کرد. او می‌گوید: باید دید در کدام مناطق این اقدامات انجام شود و چه برنامه‌هایی اجرا شود... ما به ویژه در نقاطی که در شبها محل تجمع آسیب‌دیدگان اجتماعی می‌شود، می‌توانیم با فعالیت‌هایمان، با تعریف برنامه‌های فرهنگی، اجتماعی، مردم را به این بخشها بیاوریم تا باعث امنیت بیشتر شوند. این اقدامات در جهت تامین امنیت شهر است. همچنین می‌توان از فرصت شبهای تهران برای فعال کردن بخشهای اقتصادی غیرفعال استفاده کرد. در حال حاضر که مردم مشکل اقتصادی و اشتغال دارند، یا به خاطر آلودگی هوا و ترافیک می‌توان از ظرفیت شب در شهر استفاده کرد. در منطقه‌ای که من زندگی می‌کنم (شاه‌عبدالعظیم) در ایام ماه رمضان یا ایام محرم و حتی در همین ایام که ایام مسلمیه است، با وجود وضعیت کرونایی، مردم از تمام تهران به شهر می‌آیند. یا در ایام تابستان، مردم به بام تهران می‌روند یا به دربند می‌روند. به مناطق خنک‌تر می‌روند و با همین حضور مردم است که شهر با نشاط می‌شود. شهر پادگان نیست که کلیدش را

خاموش کنید و به همه بگویید بخوابید! شهر بیدار است.

نمیخواهیم مردم را از خانه‌ها بیرون بکشیم

این عضو شورای شهر تهران تاکید می‌کند: برخی فکر می‌کنند ما می‌خواهیم مردم را شبها از خانه بیرون بکشیم اما این‌گونه نیست. بلکه ما درصددیم برای آسایش افرادی که به هزار و یک دلیل شخصی و مشکلاتی که در روز از جمله ترافیک و مشغله دارند نمی‌توانند بیرون بیایند، برنامه‌ریزی کنیم. همچنین در کنار آن، به اقتصاد شهر هم توجه شده است. در کنار این، ناامنی هم کاهش پیدا کند و آسیب‌دیدگان اجتماعی از خلوتی شهر بهره ببرند و برخی از نقاط را تبدیل به پاتوق کنند. حالا روی این ساماندهی هر نامی بگذاریم؛ زیست مومنان، یا شهر بیدار یا زیست شبانه با هر اسمی این موضوع یک نیاز شهر است و باید به شهروندان همانند روز از سوی مدیریت شهری خدمات ارائه شود و با فرهنگ و قوانین کنونی کشور ما نوشته شده است.

مگر حالا شبها به کاباره یا کازینو می‌روند؟

او ادامه می‌دهد: مگر در حال حاضر مردم زمانی که شبها بیرون می‌آیند، خدای ناکرده به کاباره یا کازینو می‌روند؟ مردم شبها یا به رستوران، پارک یا به پاساژ می‌روند. حتی آن زمان که در قدیم کاباره و کازینو هم بود همه مردم ما به این مکان‌ها نمی‌رفتند. درصد کمی می‌رفتند. آن زمان شاه‌عبدالعظیم ما از جمعیت غلغله بود. اصل موضوع این است که شبهای تهران بیدار است. برای این شهر بیدار برنامه‌ریزی کنید.

زیست شبانه پر رونق در شهرهای اسلامی

وجود زندگی شبانه پویا و سرزنده در مراکز شهری یکی از ویژگی‌های شهرهای موفق دنیا است، به جز کشورهای غربی، کشورهای اسلامی نیز از این فرصت شبانه به خوبی استفاده می‌کنند.

در شهری مثل دبی که روزهای پرتراffیکی دارد، مراکز تفریحی، رستوران‌های ساحلی و فروشگاه‌ها، شبها مخاطب فراوانی دارد. استانبول، قاهره و... نیز از نمونه‌های موفق شهرهای همیشه بیدار هستند.

شهر همیشه بیدار از کجا آمد؟

ایده برنامه‌ریزی شبانه برای شهرها از ۱۹۷۰ در اروپا مطرح شد همچنین اصطلاح شهر بدون خواب (شهر بیدار) اولین بار در سال ۱۹۲۰ برای نیویورک استفاده و در انگلستان نیز در سال ۱۹۹۳ به شهر منچستر عنوان شهر ۲۴ ساعته گفته شد. در حالی که تورسم شبانه بخشی مهم از اقتصاد شبانه به شمار می‌رود، امروزه شهرهای بسیاری در جهان به برنامه‌ریزی در حوزه تورسم شبانه و اقتصاد شب

پرداخته‌اند و در واقع ارزش و اهمیت اوقات شبانه خود را درك کرده و در جهت استفاده از آن هستند. در این زمینه می‌توان به شهر لندن اشاره کرد که حجم اقتصاد شبانه آن در سال به بیش از ۲۶ میلیارد پوند می‌رسد و سبك زندگی این شهر به سمت شب زنده‌داری می‌رود. رستوران‌ها، فروشگاه‌های مواد غذایی، سالن‌های ورزشی، سالن‌های آرایش، کتابخانه‌ها و موزه‌ها همه و همه فرصت‌های اقتصادی شب‌های لندن را رقم می‌زنند. اقتصاد شبانه در انگلستان سالانه ۶۶ میلیارد پوند ارزش تولید می‌کند و بیش از ۳/۱ میلیون نفر در آن شاغل هستند. همچنین برلین که به يك کلان‌شهر پر جنب و جوش و خلاق شهرت دارد بخشی از این شهرت خود را مرهون تاریخ طولانی و فرهنگ زندگی شبانه این شهر است محدودیت‌هایی مانند دمای بالای روز، آلودگی فضاهای شهری، ترافیک ناشی از کار و فعالیت در روزها باعث شده است تمرکز روی شب‌ها بیشتر شود و به همین دلیل است که در بسیاری از شهرها بعد از غروب آفتاب و تاریک شدن هوا زندگی تازه آغاز می‌شود. در تهران نیز زیست شبانه سنتی قدیمی است. در زمان قاجار شهرها در شب، خالی از جمعیت می‌شد و هر که می‌خواست وارد دروازه‌های شهر شود، باید اسم شب را می‌دانست.

البته زیست شبانه قجری، محدود به شب‌هایی خاص و اقشاری مشخص بود و مردم جز در شب‌های آیینی و شب‌نشینی‌های خانگی، از فرصت شبانه برای زندگی استفاده نمی‌کردند، اما شب در دوره پهلوی به خاطر گسترش اماکن عمومی رونق گرفت. در این دوره، خیابان‌ها، مراکز خرید، سینماها، کافه‌ها، رستوران‌ها و... در تهران رو به افزایش گذاشت... این نوع سبك زندگی شبانه با تغییر ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی متوقف شده و برنامه‌ریزی جدیدی هم برای زنده کردن شب‌های پایتخت نشد.

تنها ابرشهری که شب‌ها تعطیل است

تهران جزو معدود کلان‌شهرهایی است که فعالیت در آن فقط به ساعات اداری محدود می‌شود. در تهران تقسیم‌بندی ساعات شبانه‌روز به ۳ گروه ۸ صبح تا ۴ عصر (ساعت کار و فعالیت)، ۴ عصر تا ۱۲ شب (فراغت) و ۱۲ تا ۸ صبح (خواب) است در حالی که در هیچ ابرشهر جهان جز تهران این تقسیم‌بندی کاربردی ندارد و بسیاری از شهرهای دنیا گذران اوقات فراغت در ساعات بامدادی امکان‌پذیر است.

مصوبه تهران بیدار یکی از تکالیف برنامه ۵ ساله سوم شهر تهران بود. در مصوبه شورای شهر ۵ خیابان برای گذراندن اوقات فراغت تفریح و گردشگری شبانه انتخاب شد که تا ساعت ۳ بامداد مراکز خرده‌فروشی، خدماتی، فرهنگی و گردشگری، اجازه خدمات‌رسانی به شهروندان را داشته باشند.

این پیگیری‌ها به دلیل عدم صدور مجوزهای لازم از سوی مراجع بالادستی به سرانجام نرسید. اما این طرح با تغییرات تازه‌ای دوباره در دستور کار پارلمان شهری قرار گرفت. بهره‌مندی شهروندان و گردشگران از شهر، ساماندهی زندگی شبانه براساس فرهنگ ایرانی و اسلامی، استفاده از ظرفیت‌های شبانه شهر برای توسعه گردشگری شبانه، تقویت اقتصاد شهری از راه مدیریت صنوف و ساماندهی مشاغل غیررسمی سیار و بی‌کانون، تعدیل شب‌مردگی نواحی غیرمسکونی از اهداف این طرح بود که به تصویب اعضای شورای شهر تهران هم رسید. غذیه‌فروشی، خرده‌فروشی مربوط به مواد خوراکی، دستفروشی و اجرای برنامه‌های فرهنگی و هنری فعالیت‌های مجازی است که برای شب‌های تهران پیش‌بینی شده بود.

سه پهنه‌ای که در سال اول برنامه شهر بیدار باید اجرایی می‌شد؛ پهنه جنوب؛ محدوده حرم حضرت عبدالعظیم(ع)، پهنه شمال؛ امامزاده صالح و حدفاصل چهارراه پارک‌وی و میدان تجریش و پهنه مرکزی تهران؛ یعنی حصار ناصری و بازار. در گام دوم؛ پهنه غربی و شرقی؛ مجموعه دریاچه شهدای خلیج فارس و میدان نبوت هم به بخش‌های شهر همیشه بیدار باید اضافه می‌شد که این به بهانه کرونا نیفتاد.

مخالفان تازه از راه رسیدند

حاشیه‌های این روزها بر سر فعالیت شبانه در تهران همیشه وجود داشته و مربوط به راه یافتگان ششم یا اعضای شورای پنجم نمی‌شود. موافقان زیست شبانه معتقدند؛ اجرای آن باعث کاهش فضاهای بی‌دفاع شهری می‌شود و ظرفیت لازم برای گردشگری شبانه را فراهم می‌آورد. بهره‌گیری از پتانسیل زیست شبانه در جهت درآمدزایی پایدار و فراهم‌سازی فرصت‌های اشتغال و کارآفرینی و ارتقای امنیت اجتماعی از دیگر نکات مثبتی است که در صورت تحقق تهران همیشه بیدار به آن اشاره می‌شود.

از سوی دیگر مخالفان زیست شبانه هم ترویج نایت لایف با الگوی غربی، دشواری تامین امنیت فضاهای شهری و امکان برهم خوردن آرامش و آسایش مورد نیاز شهروندان را مطرح می‌کنند. این درحالی است که کشورهای اسلامی تجارب موفق‌تری در این زمینه داشته‌اند، بررسی تجربه سایر شهرها 6 آموخته مهم دارد؛ تمرکز زیست شبانه در پهنه‌های محدودی از شهر باشد، دستفروشان و هنرمندانی که فعالیت می‌کنند، در شناسنامه‌دار باشند، فعال کردن محدوده‌های تک عملکردی و بدون فعالیت در ساعات شب و تاکید بر نورپردازی شهر و از بین بردن فضاهای بی‌دفاع، توسعه و ترویج فرصت‌های جذب گردشگر و تعریف متولی و سازمان مشخص برای هدایت و پیشبرد امور مرتبط با زیست شبانه 6 بررسی است که می‌توانیم از سایر کشورهای اسلامی در این خصوص بگیریم. هویت شبانه شهر بخش مهمی از هویت شهر مدرن است؛ به گفته

کارشناسان حوزه شهری تصمیم‌گیران شهر در این سال‌ها به این بخش از هویت آسیب زده‌اند. محروم کردن يك شهر از زندگي شبانه، هویت آن را نصفه و نیمه کرده است درحالی که یکی از زیبایی‌های شهر مدرن به هویت شبانه آن بازمی‌گردد؛ اما وقتی به شب تهران فکر می‌کنیم به ناامنی، جرم و اتوبان‌های ناامن می‌اندیشیم.

□□□□□□ 1400 □□□□□ 3 □□□□□□ □□□□□□ :□□□□